

І.Д. ШКРОБАНЕЦЬ (Чернівці)

ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕВРОЛОГІЧНОЇ ПАТОЛОГІЇ У ДІТЕЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ПРОГРАМ

Буковинський державний медичний університет

В роботі наведені результати аналізу медико-демографічних показників здоров'я дитячого населення та показників неврологічної захворюваності дітей Чернівецької області та її окремих районів. Показана значна роль неврологічних захворювань у формуванні хронічної патології та інвалідності у дітей. Підсумовані результати роботи спеціально створеного об'єднаного центру медико-соціальної реабілітації дітей з органічними ураженнями нервової системи і опорно-рухового апарату.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: дитяче населення, здоров'я, неврологічні захворювання, медико-соціальна реабілітація.

На сучасному етапі в Україні спостерігається поглиблення депопуляційних процесів, зі зниженням народжуваності, загостренням проблем перинатальної патології дітей і відповідним зростанням показників неврологічної захворюваності. Ці процеси визначають перспективи національного медико-демографічного розвитку, а також здоров'я нації загалом [1]. Прийняття управлінських рішень в органах охорони здоров'я щодо покращення стану здоров'я дітей, профілактики та корекції неврологічних станів, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях, повинно ґрунтуватися на вірогідних висновках, отриманих в ході сучасного аналізу показників демографічної та медичної статистики, спеціальних наукових досліджень [4].

Враховуючи відносно високий рівень перинатальних уражень нервової системи та нервової патології у дітей Чернівецької області, на перші рангові місця варто поставити визначення вузлових процесів, вирішення яких потрібно розпочинати ще задовго до народження дитини, а також застосовувати їх при прийнятті управлінських рішень [2].

Метою дослідження був аналіз стану здоров'я дітей із хронічною патологією нервової системи та ефективності їх реабілітації в Чернівецькій області.

Матеріали і методи. У ході дослідження вивчалися показники дитячої неврологічної захворюваності у Чернівецькій області за останні 5 років (стратифіковані на вікові групи 0–6 років та 7–14 років) за даними офіційної статистики; проаналізовані звіти та документи диспансеризації дитячих неврологів області та центру медико-соціальної реабілітації дітей з органічними ураженнями нервової системи [2]. Статистичну обробку результатів проводили за стандартними методиками варіаційної статистики та кореляційного ана-

лізу із використанням пакету комп'ютерних програм Statistica 6.0 for Windows та QuattroPro 12.0 for Windows. Вірогідність різниці оцінювали за критерієм Стьюдента ($p < 0,05$).

Результати дослідження та їх обговорення.

У 2008 р. серед дитячого населення Чернівецької області (0–14 років) всього було зареєстровано 245698 випадків захворювань (за 1–14 класами МКХ-10), у тому числі 181596 випадків вперше в житті. Отже за цими даними, первинна захворюваність становила 1201,3‰, загальна – 1625,3‰. Переважна частина (73,9%) первинних звернень з приводу захворювань припадала на нові, вперше виявлені хвороби. У віці до 6 років їх частка становила 83,7%, 7–14 років – 67,0%. Останній показник свідчить про суттєву хронізацію перебігу хвороб вже у перші шкільні роки – вона збільшується порівняно з дошкільним періодом удвічі. Стратифікований розподіл хвороб у вікових групах 0–6 років і 7–14 років має наступні відмінності: у віці 0–6 років у структурі первинної захворюваності вдвічі переважають хвороби крові та кровотворних органів, на 7–11% – інфекційні та паразитарні хвороби, а також хвороби органу слуху, а у віці 7–14 років у структурі захворюваності вдвічі більше хвороб нервової системи. Це свідчить, швидше за все, про недостатню їх діагностику у попередньому віковому періоді [3], оскільки у понад 80% дітей з цією патологією є вказівки на наявність перинатальних уражень в анамнезі. З цих причин зараз індекс «накопичення» і/або хронізації хвороб нервової системи і органів чуття серед дитячого населення 0–14 років становить 15,9 порівняно, наприклад, із хворобами системи кровообігу – 13,5. Медико-соціальна значущість неврологічної патології визначається не тільки показниками захворюваності та смертності, але й тим, що хворі з цією патологією у багатьох випадках збільшують рівень інвалідності серед населення, а їх життя, як правило, стає трагедією як для

сім'ї, так і для суспільства в цілому. Це вимагає невідкладної істотної корекції у роботі системи контролю профілактичної і лікувальної діяльності лікарів-педіатрів первинної ланки і вузьких фахівців – дитячих неврологів, а також забезпечення доступності медичних послуг.

Просторовий аналіз вказує на нерівномірність розподілу показників неврологічної захворюваності (поширеності) та диспансерного спостереження за дітьми із цією патологією у районах області (рис. 1). Низькі показники неврологічної захворюваності у Хотинському, Сторожинецькому, Путильському, Герцаївському районах вимагають ретельного аналізу, зіставлення у стратифікованих вікових групах та із показниками дитячої неврологічної інвалідності. Так само потребують вивчення і високі показники у Кіцманському, Кельменецькому та Новоселицькому районах з метою виключення гіпердіагностики цього виду патології у дітей та виявлення можливих причин і факторів ризику неврологічних уражень. Причому такий аналіз повинен включати і акушерські аспекти впливу, оскільки перинатальні причини неврологічних порушень є провідним фактором не тільки захворюваності, але й відставання у розвитку дітей, психологічних та когнітивних девіацій, функціональних та регуляторних відхилень у дитячому організмі.

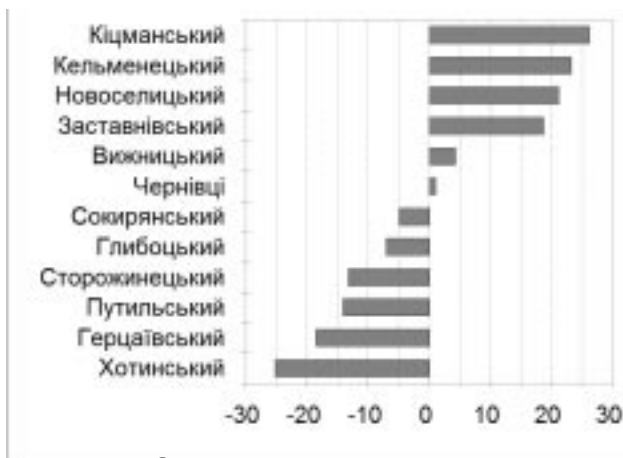

Рис. 1. Стандартизовані показники (відносно середньообласного рівня) поширеності неврологічних захворювань серед дітей Чернівецької області за районами (на 1000 дітей)

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна відмітити значну роль неврологічної патології дітей у формуванні інвалідності населення, акцентувати увагу на ролі перинатальної патології [6]. Слід провести додатковий поглиблений аналіз причин різниці у показниках між прилеглими районами із однаковою демографічно-соціальною та природною структурою (в парах Хотинський – Заставнівський, Новоселицький – Герцаївський тощо).

Значний рівень дітей з хронічною неврологічною патологією є причиною формування дитя-

чої інвалідності і, відповідно, потребує створення умов для їх реабілітації [5;6]. В області налічується близько 2500 дітей-інвалідів з хворобами нервової системи, з вродженими аномаліями, розладами психіки та хворобами опорно-рухового апарату. Але якщо врахувати, що реабілітаційного лікування потребують ще близько 70% дітей із хронічною патологією нервової системи (близько 8000 дітей), то виникає потреба у створенні спеціального центру для збереження та покращення здоров'я цих дітей. Враховуючи це, обласною державною адміністрацією була реалізована ідея співпраці між центрами соціальної та медичної реабілітації дітей і був створений Центр медико-соціальної реабілітації дітей з органічними ураженнями нервової системи і опорно-рухового апарату із об'єднаними джерелами фінансування [4]. Клініка отримала відповідне приміщення, оснащене сучасним діагностичним та лікувальним обладнанням. Реабілітаційні заходи організовані за європейськими та світовими стандартами. Медична реабілітація передбачає медикаментозну терапію на засадах доказової медицини, фізіотерапію, гідрокінезотерапію, спеціальну систему масажу, лікувальну хореографію та іпотерапію, нейроортопедичну корекцію тощо. Блок соціальної реабілітації включає різні види корекції – психологічну, педагогічну, логопедичну, сенсорну, а також трудотерапію та ранню профорієнтацію. З моменту створення центру в стаціонарі та в поліклінічному відділенні працюють лікарі (педіатр, невролог, психіатр, медичний психолог, ортопед) та педагоги (дефектологи, реабілітологи, логопеди, вчителі інформатики та музики, вихователі). Тут пройшли обстеження і проліковані понад 1600 дітей, серед яких діти з неврологічною патологією склали 89,6%. У нозологічній структурі хворих переважає затримка психомоторного та мовного розвитку, рухові порушення органічного ґенезу (парези, паралічі, природжені вади розвитку), перинатальні стани (наслідки пологових травм, гіпоксії та асфіксії, гідроцефалія, дитячий церебральний параліч), наслідки інфекційно-запальних процесів (перенесені менінгіти та енцефаліти, мієліти та полірадікулоневрити, неврити та неспецифічні захворювання нервової системи), спадково-дегенеративні хвороби, епілепсія тощо. Загальні результати реабілітації та лікування мають досить високу ефективність (рис. 2).

Однак існуючих потужностей центру недостатньо для повної медичної та соціальної реабілітації, і існує потреба у створенні санаторного відділення на базі одного із не функціонуючих нині дитячих санаторіїв. Це дозволить раціональніше використовувати фінансові ресурси та сприяти подовженню реабілітації, ранній професійній орієнтації, здобуттю освіти та подальшому працевлаштуванню дітей із обмеженими можливостями.

Рис. 2. Функціональні результати лікувально-реабілітаційних заходів у дітей з хронічною неврологічною патологією

Висновки

1. Неврологічна патологія у дітей має високі показники хронізації, що посилює її негативні

медико-соціальні наслідки. Відмічена недостатня діагностика неврологічних відхилень у дитячій популяції у стратифікованій віковій групі 0–6 років.

2. В окремих районах Чернівецької області потребують невідкладного аналізу та вирішення проблемні питання організації діяльності дитячої неврологічної та педіатричної служб.

3. Створення об'єднаного центру медичної та соціальної реабілітації є ефективним управлінським рішенням, яке покращує діагностику, лікування та реабілітацію дітей з неврологічною патологією.

Перспективи подальших досліджень. На основі отриманих результатів перспективним є з'ясування факторів ризику, які призводять до формування неврологічної захворюваності, вивчення причин пізньої діагностики та розробка скринінгово-профілактичних заходів для даної патології.

Список літератури

1. Моїсеєнко Р. О. Проблеми дитячої інвалідності і смертності в Україні та шляхи їх зниження / Р. О. Моїсеєнко // Здоров'я жінки. – 2009. – № 3 (39). – С. 13–17.
2. Основні показники діяльності педіатричної служби в Чернівецькій області (статистично-аналітичний довідник 2006–2008 рр.). – Чернівці : ЧОДА-ОДКЛ, 2009. – 307 с.
3. Шкробанець І. Д. Доцільність використання інструментальних методів дослідження нервової системи в дітей / І. Д. Шкробанець, С. Є. Фокіна, І. Б. Регульська // ПАГ. – 2008. – № 4. – С. 134–135.
4. Шкробанець І. Д. Стан та пріоритети розвитку галузі охорони здоров'я Чернівецької області / І. Д. Шкробанець // Матеріали конф. [«Соціально-медичні аспекти комплексної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я»], (Чернівці, 23–24 квіт. 2009). – Чернівці. 2009. – С. 13–14.
5. Whitehead M. Концепции и принципы равенства в вопросах охраны здоровья. – Копенгаген : ВОЗ ЕРБ, 1991. – 29 с.
6. Wilson-Costello D. Improved survival rates with increased neurodevelopmental disability for extremely low birth weight infants in the 1990s / D. Wilson-Costello, H. Friedman, N. Minich // Pediatrics. – 2005. – Vol. 115, № 4. – P. 997–1003.

ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ НЕВРОЛОГИЧЕСКОЙ ПАТОЛОГИИ У ДЕТЕЙ И ОРГАНИЗАЦИЯ РЕАБИЛИТАЦИОННЫХ ПРОГРАММ

И.Д. Шкробанец (Черновцы)

В работе приведены результаты анализа медико-демографических показателей здоровья детского населения и показателей неврологической заболеваемости детей Черновицкой области и ее отдельных районов. Показана значительная роль неврологических заболеваний в формировании хронической патологии и инвалидности у детей. Подитожены результаты работы специально созданного объединенного центра медико-социальной реабилитации детей с органическими поражениями нервной системы и опорно-двигательного аппарата.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: детское население, здоровье, неврологические заболевания, медико-социальная реабилитация.

EPIDEMIOLOGICAL PECULIARITIES OF NEUROLOGICAL PATHOLOGY IN CHILDREN AND ORGANIZATION OF REHABILITATION PROGRAMS

I.D. Shcrobanets (Chernivtsi)

The results of analysis of medical and demographical indexes of children population health and indexes of neurological morbidity of children of the Chernivtsi region and its separate districts have been presented. In forming chronic pathology and disability in children the considerable role belongs to neurological diseases. The results of work of specially created center of medical and social rehabilitation for children with neurological and locomotors disabilities were summarized.

KEY WORDS: children population, health, neurological diseases, medilal and social rehabilitation.

Рукопис надійшов до редакції 15.11.2012 р.

Рецензент: д.мед.н., проф. Г.О. Слабкий